

ХІІ МЕЖДУНАРОДЕН СИМПОЗИУМ ПО ВИЗАНТИЙСКА СИГИЛОГРАФИЯ, 28 – 30 МАЙ 2019, САНКТ ПЕТЕРБУРГ, РУСИЯ

Женя ЖЕКОВА

ХІІ международен симпозиум по византийска сигилография се проведе в периода 28 – 30 май в Санкт-Петербург, Русия. Домакин на форума бе Държавният Ермитаж – институция с дълбоки традиции в организирането и провеждането на научни прояви от световна величина. Изборът за ХІІ симпозиум не е случаен – Ермитажът притежава и съхранява една от най-големите колекции с оловни печати в света, наброяваща близо 12 000 екземпляра. За създател на колекцията се счита основоположникът на руската и византийска сфрагистика, проф. Н. П. Лихачов, чиято колекция от монети, печати и византийски артефакти до днес се съхранява в Ермитажа. В последните десетилетия сфрагистичната колекция се свързва с друго голямо име – това на Валентина Самойловна Шандровская, учен от световна величина – дългогодишен хранител и проучвател на печатите. Всички тези преимущества отреждат на Санкт-Петербург съвсем справедливо домакинството на този научен форум.

В рамките на два дни бях изнесени близо 30 доклада, представени от специалисти, работещи в областта на византийската и руската сфрагистика от Австрия, България, Великобритания, Германия, Гърция, Русия, Турция, Франция, Швейцария.

Първото заседание беше посветено на печатите като извори за византийската администрация и отделните административни ведомства в Империята. Пленарния доклад изнесе един от доайените във византинистиката проф. Жан-Клод Шейне (Университет Сорбона, Париж, Франция), който се спря на *Печатите на геникейона, намерени извън границите на Византийската империя*. Мария Кампаньола-Потиту (Нумизматичен кабинет към музея за изкуство и история на Женева, Швейцария) разгледа *Причината за държавните противонормативни закони в края на ХІІ в., касаещи най-вече жените и в частност императриците*. Два от докладите бяха посветени на проблемните въпроси около византийската администрация в

района на Черно и Егейско море. Пантелис Харалампакис (Атина, Гърция) представи последните проучвания върху *Просопографията на византийската администрация в района на Понтос (VII – XI в.): теми Армения, Халдия, Колоня и Севастия*, а Христос Малатрас (Университет в Кьолн, Германия) *Администрацията в Егейско море в средновековния период и значението на сигилографията*. На колегията бяха представени и нови, все още необнародвани печати от Нилгюн Елам (Университет на Анадола, Ескишехир, Турция) – *Предварителни бележки върху непубликувани сфрагистични материали от единадесет археологически турски музея*.

Част от първото заседание бяха и докладите на участниците от България. Те формираха отделен панел, посветен на една изключително важна за византийската сфрагистика годишнина – 40 години от откриването на Стратегията във Велики Преслав. Проф. Иван Йорданов, чиято е и заслугата за проучването и публикуването на комплекса с печати от Административната сграда, представи накратко значението на откритието: *Четиридесет години от откриването на архива на византийския стратег в Преслав (971 – 1087)*. Доц. Жена Жекова (РИМ – Шумен) разгледа данните за *Византийско присъствие в Преслав в периода 971 – 986 г. по материали от архива в Песлав*, а доц. Тодор Тодоров (ШУ „Еп. К. Преславски“) направи опит за изчисляване на *Числеността и съставът на византийската армия във войната с България от 971 г. според данните на сфрагистиката*. Докладите на българските специалисти доказваха за пореден път водещото място на Преслав и неговите находки в световната наука.

Второто заседание включваше доклади на печати от музейни и частни колекции. Няколко доклада запознаха аудиторията с печатите от Нумизматичния музей в Атина (Георгиос Какавас, Николета Катсикоста, Елена Конту, Йорка Николау, Йоанна Колтсида-Макри), а също и такива от частни колекции (Христос Ставракос, Заферис Сирас). Печатите бяха разгледани и като художествени творби, като се акцентира на тяхната иконография – мода или канон в изкуството. Олга Карагеоргиу (Изследователски център за византийско и поствизантийско изкуство, Атинска академия) разгледа *Кръстът с по-малки кръстове в края на раменете върху оловните византийски печати: краткотрайна мода?* Върху иконографията на светците войни се спряха Теодорос Корумпенас (Нумизматичен музей, Атина) *Иконографията на Св. Димитър върху печатите на фамилията Комнини*, Валери Степаненко (Уралски държавен университет, Екатеринбург) *Към иконографията на светците войни във Византия. Свети Андроник*, а Езра Гюзел Ердоган (Университет Мармара, Истанбул) разгледа *Иконографски оловни печати от музеите в Едирне и Къркларели*.

Третият панел беше отреден на домакините, които представиха последните находки с древноруски печати от територията на Русия: Кирил Орлов (Държавен Ермитаж) запозна колегията с *Древноруски сфрагистични материали в отдела по нумизматика в Ермитажа*, Сергей Белецки и Анатоли Кирпичников (Институт за история на материалната култура, Санкт Петербург) направиха интересен аналог между резултатите от техните разкопки и тези от стратегията в Преслав – *Следи от древноруска канцелария според резултатите от разкопките в Старая Ладога*, като се опитаха да определят разкритото от тях ведомство като вид административно учреждение подобно на преславското. Вячеслав Волхонски (Държавен музей-резерват Новгород) разказа *Историята на сфрагистичната сбирка на Държавния музей-резерват Новгород*, а връзка между древноруските и византийски печати от XI в. направи проф. Вернер Зайбт (Австрийска академия на науките, Виена).

Печатите като археологически находки бяха обект на докладите на Николай Алексеенко (Институт за археология на Крим, Симферопол), който представи нови находки от Крим; Вера Бургурлу (Университет Мармара, Истанбул) *Печати от разкопки в крепостта Айясулук в Ефес*; Петр Гайдуков, Олег Олейников (Археологически институт, Москва), Елена Степанова (Държавен Ермитаж) показаха нови *Петнадесет византийски печати намерени при разкопки в Новгород през 2017 г.* Особен интерес представлява фактът, че те са на едно и също лице, което регулярно е писало до своя адресат, живеещ или пребиваващ тук. Съвсем резонно възниква въпросът – кой е той?

Неизвестни данни за печати в чужди колекции изнесоха Александра Василиу-Зайбт (Австрийска академия на науките, Виена) *Отвъд пределите на Византия: византийски печати от Северна Европа*, Пагона Пападополу (Университет Аристотел, Тесалотика) и Вивиен Прижан (Френски изследователски център в Оксфорд) *Малко известна колекция от византийски оловни печати в университета в Пенсилвания, САЩ.*

Финалният панел на Симпозиума беше посветен на дигитализацията и новостите в работата със сфрагистични паметници. Доклади изнесоха колеги от Кьолнския университет, разработващи модел за дигитално описание и публикуване на византийски печати. Алесио Сопраказа визуализира почти завършения вид на SigiDoc, Мартина Филоза *Новостите от изследователските лаборатории по византийска сигилография в Кьолн*, а Мария Тереза Каталано нагледно показа нова технология за документиране на печати *RTI: удобна технология, прилагана във византийската сигилография.*

По време на симпозиума бяха презентирани и последните издания в областта на византийската сфрагистика. С особено

голямо внимание сред колегията бе посрещнато последното монографично изследване на проф. дин Иван Йорданов „Печати на византийската администрация в България (971 – 1118)“, издадено от Университетско издание „Епископ Константин Преславски“, Шумен, 2019 г.

Освен чисто научната страна на симпозиума, домакините се бяха постарали да покажат максимално на гостите богатите колекции, съхранявани в Ермитажа. Организирани бяха посещения на двореца „Петерхоф“ и музея-резерват в Новгород.

Симпозиумът в Санкт-Петербург за пореден път доказва, че сфрагистиката е наука, която се развива с бързи темпове, благодарение на новите находки с печати и упоритата работа с тях. Голяма част от постиженията и напредъкът се дължат на българските находки и изследвания, отреждащи водещо място на България в областта на византийската сигилография.